

UZLUKSIZ TA'LIM:

**XALQARO TAJRIBA, INNOVATSIYA VA
TRANSFORMATSIYA MASALALARI**

**mavzusidagi Respublika
ilmiy-amaliy konferensiya**

MATERIALLAR TO'PLAMI

**Uzluksiz ta'lim: xalqaro tajriba, innovatsiya
va transformatsiya masalalari**

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

QO'QON – 2025

Tahrir kengashi raisi

G'.E.Zaxidov – Qo‘qon universiteti direktori

Tahrir kengashi:

1. **Zebo Qobilova** – Qo‘qon universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
2. **Jamoliddin Qambarov** – Qo‘qon universiteti akademik ishlar bo‘yicha prorektori, iqtisod fanlari doktori (DSc), dotsent.
3. **Muhammadjon Najmiddinov** – Ta‘lim fakulteti dekani, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
4. **Akmal Mahkamov** – Ta‘lim kafedrası mudiri, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent.
5. **Shahnoza Lumanova** - filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent
6. **Boburmirzo Xursanaliyev** – Qo‘qon universiteti ilmiy tadqiqotlar departamenti boshlig‘i.
7. **Botir Aminov** – Qo‘qon universiteti dotsenti.

Konferensiya materiallarini nashrga tayyorlaganlar:

Hilola Raimova, Nargiza Valiyeva, Sevara Mahmudova, Rahmonjon Ashuraliyev

6. Kamilova S. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — S., 2024.
7. Majidova L. Raqamli ta'limning nazariy asoslari. — T., 2022.
8. Turdiqulova G. Interaktiv metodlar va boshlang'ich ta'limda ularning qo'llanilishi. — T., 2019.
9. UNESCO. ICT in Education Strategy Papers. 2018–2022.

O'ZBEK QAHRAMONLIK EPOSIDA JISMONIY TARBIYANING MILLIY SPORT AN'ANALARI BILAN BOG'LIQLIGI: TARIXIY- PEDAGOGIK TAHLIL

Ergashev Shahboz Dilmurodjon o'g'li,
Qo'qon universiteti mustaqil izlanuvchisi.

Annotatsiya. Maqolada o'zbek qahramonlik eposidagi jismoniy tarbiya g'oyalari bilan an'anaviy milliy sport turlari o'rtasidagi pedagogik bog'liqlik tarixiy-genetik va kontent-tahlil metodlari asosida o'rganilgan. «Alpomish», «G'o'ro'g'li» va «Rustamxon» dostonlaridan 168 ta jismoniy tarbiyaviy fragment tanlab olinib, yettita motor kompetentlik mezoni bo'yicha tasniflangan. Tadqiqot ko'rsatadiki: epik fragmentlarning 91% i an'anaviy o'zbek sport turlarida (kurash, ot poygasi, kamonkashlik, qilichbozlik, tosh ko'tarish) qo'llaniladigan motor ko'nikmalar bilan to'g'ridan-to'g'ri korrelyatsiyaga ega ($r=0,78$; $p<0,001$). Bu natija folklor va an'anaviy sport o'rtasidagi uzluksiz pedagogik aloqani birinchi marta kontent-tahlil metodida isbotlaydi va jismoniy tarbiya tarixini qayta ko'rib chiqishga asos yaratadi.

Abstract. This article examines the pedagogical relationship between physical education ideas in Uzbek heroic epic poetry and traditional national sports through historical-genetic and content analysis methods. 168 physical education fragments were selected from the epics Alpomish, G'o'ro'g'li and Rustamxon and

classified according to seven motor competence criteria. The study reveals that 91% of epic fragments directly correlate with motor skills applied in traditional Uzbek sports (kurash wrestling, horse racing, archery, sword fighting; $r=0.78$; $p<0.001$). These findings provide the first content-analysis proof of the continuous pedagogical link between Uzbek folklore and traditional sports, offering new foundations for the history of physical education.

Kalit so'zlar: o'zbek qahramonlik eposi, milliy sport an'analari, jismoniy tarbiya tarixi, folklor pedagogikasi, kontent-tahlil, motor kompetentlik, etnopedagogika, kurash, ot poygasi, kamonkashlik.

O'zbek milliy sport an'analari — kurash, ot poygasi, kamonkashlik, qilichbozlik va tosh ko'tarish — ming yillar davomida xalqning jismoniy tarbiya tizimini tashkil etib kelgan. Bu sport turlarining pedagogik asoslari, ta'lim-tarbiyaviy mohiyati va avloddan avlodga o'tish mexanizmlari haqida ilmiy adabiyotda turli nuqtai nazarlar mavjud. Bir guruh olimlar (Jalilov, 2015; Razzaqov, 2018) milliy sportni mustaqil tarixiy-madaniy hodisa sifatida ko'rib chiqsa, boshqalar (Hasanboyev, 2012; Ergashev, 2024) uni keng folklor-pedagogika tizimining bir qismi sifatida talqin etadi. Ikkala yondashuv ham bir muhim savolga to'liq javob bermaydi: o'zbek qahramonlik eposi bilan an'anaviy sport turlari o'rtasidagi pedagogik bog'liqlik qanchalik sistemali va o'lchanishi mumkin?

Muammoning dolzarbligi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 3-martiagi «Jismoniy tarbiya va massoviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida» gi PQ-5013 sonli Qarorida ham qayd etilgan: milliy sport an'alarini zamonaviy ta'lim mazmuniga organik kiritish talab etiladi. Shu maqsadda milliy sport an'alarining tarixiy-pedagogik ildizlarini, xususan epik adabiyot bilan bog'liqligini ilmiy asoslash muhim ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro ilmiy adabiyotda epik she'riyat va sport o'rtasidagi munosabat turli madaniyatlar misolida o'rganilgan. Yunon eposida (Homer, «Iliada») sport va jismoniy tarbiya g'oyalari o'rtasidagi aloqa Sansone (1988) tomonidan keng tahlil qilingan [1]. Yapon budo an'analari va samuray eposi o'rtasidagi pedagogik kontinuitet Nakamura (2018) [2] tomonidan isbotlangan. Skandinaviya saga adabiyoti va milliy sport (Viking sport) o'rtasidagi bog'liqlikni Lindstrom (2014) [3] kontent-tahlil metodi asosida tadqiq etgan. Biroq o'zbek qahramonlik eposi va milliy sport an'analari o'rtasidagi pedagogik bog'liqlik shu darajadagi sistemali empirik tekshiruvdan o'tmagan.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi: o'zbek qahramonlik eposida jismoniy tarbiya g'oyalari bilan an'anaviy milliy sport turlari o'rtasidagi pedagogik bog'liqlik birinchi marta kontent-tahlil metodi asosida miqdoriy jihatdan o'lchangan va korrelyatsion tahlil bilan isbotlangan.

Tadqiqotning maqsadi: o'zbek qahramonlik eposidagi jismoniy tarbiyaviy fragmentlarni tasniflash va ularning an'anaviy milliy sport turlarida qo'llaniladigan motor ko'nikmalar bilan pedagogik bog'liqligini miqdoriy va sifat tahlili orqali aniqlash.

Tadqiqot savollari:

1. O'zbek qahramonlik eposida qanday jismoniy tarbiyaviy fragmentlar mavjud va ular qanday motor kompetentlik mezonlari bo'yicha tasniflanishi mumkin?
2. Epik fragmentlarda aks etgan motor ko'nikmalar an'anaviy milliy sport turlari bilan statistik jihatdan ishonchli korrelyatsiyaga egami?
3. Epik jismoniy tarbiyaviy mazmunning milliy sport turlari bo'yicha taqsimlanishi pedagogik uzluksizlik g'oyasini qanday asoslab beradi?

Ilmiy gipoteza: O'zbek qahramonlik eposidagi jismoniy tarbiyaviy fragmentlar va an'anaviy milliy sport turlari o'rtasida o'rtacha kuchli ijobiy korrelyatsiya ($r > 0,60$; $p < 0,001$) mavjud bo'lib, bu folklor adabiyoti milliy sport an'alarini avloddan avlodga uzatishda maqsadli pedagogik vosita bo'lganligini ko'rsatadi.

Tadqiqotda uchta metodologik yondashuv uyg'unlashtirildi: (1) tarixiy-genetik tahlil — jismoniy tarbiya g'oyalarining tarixiy rivojlanishini kuzatish; (2) kontent-tahlil — epik matnlardagi jismoniy tarbiyaviy fragmentlarni miqdoriy o'lchash; (3) korrelyatsion tahlil — epik mazmun va milliy sport turlari o'rtasidagi statistik bog'liqlikni aniqlash.

Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi:

1. Korpus shakllantirildi: «Alpomish» (Fozil Yo'ldoshev varsiyasi, 1928; T.Mirzayev nashri, 1999), «G'o'ro'g'li» (Said Nosir Mirzayev tomonidan yozib olingan, 1927; Hodi Zarif nashri, 1971) va «Rustamxon» (Ergash Jumanbulbul o'g'li varsiyasi; T.Mirzayev nashri, 2005) dostonlarining to'liq akademik nashrlari asosiy manba sifatida tanlandi.

2. Kontent-tahlil protokoli ishlab chiqildi. Jismoniy tarbiyaviy fragment deb quyidagi mezonlarga javob beruvchi matn parchasi qabul qilindi: (a) qahramonning jismoniy harakati tasvirlangan; (b) harakat batafsil ta'riflangan (kamida 2 misra); (c) aniq motor ko'nikma (kuch, tezlik, muvozanat va h.) aniqlanishi mumkin.

3. Har bir fragment yettita motor kompetentlik mezoni bo'yicha baholandi (0/1 shkala): kuch, chidamlilik, tezlik, koordinatsiya, muvozanat, epchillik, aniqlik. So'ngra har fragment uchun an'anaviy sport turlari bilan moslik ko'rsatkichi (0–5 ball) belgilandi.

Kontent-tahlilni ikki mustaqil ekspert (jismoniy tarbiya o'qituvchisi va folklorshunos olim) mustaqil ravishda amalga oshirdi. Ekspertlararo kelishuv koeffitsienti (Cohen's kappa) $k=0,84$ — «juda yuqori kelishuv» darajasida [4]. Nomuvofiqliklari bo'lgan 14 ta fragment (jami 168 fragmentning 8,3%) muhokama orqali hal qilindi.

An'anaviy sport turlari bo'yicha klassifikator sifatida O'zbekiston sport va jismoniy tarbiya bo'yicha davlat standarti (DTSt 2019) va UNESCO tomonidan ro'yxatga olingan o'zbek nomoddiy madaniy meroslar katalogi qo'llanildi [5]. Yettita asosiy an'anaviy sport turi belgilandi: kurash, ot poygasi (chavandozlik), kamonkashlik, qilichbozlik, tosh ko'tarish, chillak va ko'pkari (ulak). Har sport turi uchun zaruriy motor ko'nikmalar profili (7 mezon bo'yicha) sport texnikasi uslubiy qo'llanmalaridan olindi.

Statistik tahlil: IBM SPSS Statistics 26.0 dasturida Pirson korrelyatsiyasi (r), Spearman rho (ma'lumotlar normal taqsimlanmagan holat uchun), xavf-xatarsizlik chegarasi $p<0,001$. Effekt o'lchami: Cohen's d va eta-kvadrat (partial eta²). Normal taqsimlanishni tekshirish: Shapiro-Wilk testi. Ko'p o'zgaruvchili tahlil: MANOVA (motor komponentlar bo'yicha sport turlari farqlarini aniqlash uchun).

Kontent-tahlil natijasida uchta dostonidan jami 168 ta jismoniy tarbiyaviy fragment ajratildi: «Alpomish» — 78 ta (46,4%), «G'o'ro'g'li» — 56 ta (33,3%), «Rustamxon» — 34 ta (20,2%). Fragmentlarning o'rtacha uzunligi 4,7 misra (min: 2, maks: 18).

Doston	Jami fragment	O'rtacha uzunlik (misra)	Motor komp. soni (o'rtacha)
Alpomish	78 (46,4%)	5,2	4,3
G'o'ro'g'li	56 (33,3%)	4,4	3,9
Rustamxon	34 (20,2%)	3,8	3,6
Jami / O'rtacha	168 (100%)	4,7	4,1

1-jadval. Dostonlar bo'yicha jismoniy tarbiyaviy fragmentlar statistikasi

Motor kompetentlik mezonlari bo'yicha tahlil (168 fragment): kuch — 147 fragmentda (87,5%), koordinatsiya — 138 (82,1%), epchillik — 129 (76,8%), tezlik — 121 (72,0%), chidamlilik — 103 (61,3%), muvozanat — 94 (56,0%), aniqlik — 87 (51,8%). 78 fragmentda (46,4%) barcha yettita motor kompetentlik mezoni bir vaqtda mavjud — bu epik jismoniy tasvirning kompleks ekanligini ko'rsatadi.

«Alpomish bir sakrab otga mindi, surib ketdi askar boshida, tizgini qo'lida, nayzasi belida, g'irt to'g'ri o'tirdi egarda — tik va mustahkam.»
Motor kompetentliklar (kontent-tahlil): kuch (+), koordinatsiya (+), muvozanat (+), tezlik (+), epchillik (+). Sport moslik ballari: ot poygasi — 5/5, kurash — 3/5, kamonkashlik — 2/5.

An'anaviy sport turlari bilan epistemik bog'liqlik tahlili quyidagi natijalarni ko'rsatdi:

An'anaviy sport turi	Mos fragmentlar soni	% (jami 168 dan)	O'rtacha moslik balli (0-5)
Kurash (belbo'g'li kurash)	143	85,1%	4,2
Ot poygasi (chavandozlik)	128	76,2%	4,0
Kamonkashlik	97	57,7%	3,5
Qilichbozlik	89	53,0%	3,7
Tosh ko'tarish (pahlavonlik)	112	66,7%	3,9
Chillak	61	36,3%	2,8
Ko'pkari (ulak)	74	44,0%	3,1

2-jadval. Epik fragmentlarning an'anaviy sport turlari bilan moslik tahlili

** Bir fragment bir nechta sport turi bilan mos kelishi mumkin.*

Korrelyatsion tahlil natijasi: epik fragmentlarning motor kompetentlik profili va an'anaviy sport turlarining motor talab profili o'rtasida Pirson korrelyatsiyasi $r=0,78$ ($p<0,001$) aniqlandi. Spearman $\rho=0,74$ ($p<0,001$) — normal taqsimlanish

shartlariga bog'liq bo'lmagan holda ham kuchli aloqa mavjudligini tasdiqlaydi. Effekt o'lchami: $\eta^2=0,61$ — «juda kuchli» darajada (Cohen, 1988 bo'yicha) [6].

Sport turlari bo'yicha alohida tahlil: kurash bilan korrelyatsiya eng yuqori — $r=0,82$ ($p<0,001$). Bu kutilgan natija, chunki kurash o'zbek xalqining eng qadimiy va keng tarqalgan sport turi bo'lib, eposda ham eng ko'p aks etgan. Kamonkashlik ($r=0,69$; $p<0,001$) va ot poygasi ($r=0,75$; $p<0,001$) ham yuqori korrelyatsiya ko'rsatdi. Chillak bilan korrelyatsiya nisbatan past — $r=0,51$ ($p<0,001$) — bu an'anaviy bolalar o'yini sifatida eposda kam aks etishiga mos keladi.

«Pahlavon bo'lmoq — faqat kuch emas, pahlavon bo'lmoq — adolat va iymon. Tanasi baquvvat, ko'ngli toza bo'lmagan kishi hech qachon haqiqiy pahlavon bo'la olmaydi.»

Motor kompetentliklar: kuch (+), chidamlilik (+), muvozanat (+). Sport moslik: kurash — 5/5, tosh ko'tarish — 4/5.

Qo'shimcha MANOVA tahlili (yetti motor komponent, yetti sport turi) sport turlarini motor talablari bo'yicha statistik jihatdan ishonchli farqlash imkonini berdi (Wilks' Lambda=0,23; $F=18,47$; $p<0,001$; partial $\eta^2=0,77$). Bu shuni anglatadiki, har bir an'anaviy sport turining o'ziga xos «motor profili» mavjud bo'lib, epos ham aynan shu profillarni aks ettiradi.

Motor kompetentlik	Kurash	Ot poygasi	Kamonkashlik	Qilichbozlik	Tosh ko'tarish
Kuch	5/5	3/5	2/5	4/5	5/5
Chidamlilik	4/5	4/5	2/5	3/5	3/5
Tezlik	4/5	5/5	3/5	5/5	2/5
Koordinatsiya	4/5	5/5	4/5	5/5	3/5
Muvozanat	3/5	5/5	3/5	4/5	3/5
Epchilik	5/5	4/5	4/5	5/5	2/5
Aniqlik	3/5	3/5	5/5	4/5	2/5

3-jadval. An'anaviy sport turlarining motor kompetentlik profili (ekspert baholash, 0–5 ball)

* *DTSt 2019 va sport uslubiy qo'llanmalari asosida tuzilgan.*

Tarixiy-genetik tahlil natijasi: uchta doston uchun ham fragmentlar tarixiy davrga ko'ra kuzatildi. «Alpomish» ning arxaik qatlamida (milodiy VII–X asrlar motivi) kuch va chidamlilik fragmentlari ustunlik qiladi (68%). Klassik qatlamda (XI–XIX asr elementlari) koordinatsiya va aniqlik elementlari kuchayadi (54%). Bu dinamika Markaziy Osiyoda an'anaviy sport evolyutsiyasining umumiy tendensiyasi bilan mos keladi: erta o'rta asrlarda kuch sportig ustun bo'lgan, keyinchalik aniqlik va koordinatsiya talab etuvchi sport turlari (kamonkashlik, qilichbozlik) ko'proq qadrlangan (Matyoqubov, 2004) [7].

«G'o'ro'g'li uchdi — yoydek tez, qushday engil, bir o'tkir o'q otdi — yo'l bo'yi uch mingga yetdi. Na nafas oldi, na to'xtadi — shamolday o'tdi.»
Motor kompetentliklar: tezlik (+), koordinatsiya (+), aniqlik (+), epchillik (+).
Sport moslik: kamonkashlik — 5/5, ot poygasi — 4/5.

Sifat tahlili (germenevtik qatlam) uchta muhim pedagogik topilmani ko'rsatdi. Birinchidan, epik matndagi sport tasviri har doim faqat jismoniy ko'rinishni emas, balki ma'naviy va ijtimoiy o'lchamni ham o'z ichiga oladi (168 fragmentning 89% ida). Ikkinchidan, sport mahorati eposda tug'ma emas, balki muntazam mashq natijasida erishiladigan sifat sifatida tasvirlangan (121 fragmentda — 72%). Uchinchidan, sport g'alabasi eposda har doim jamoa manfaati bilan bog'liq — faqat shaxsiy yutug' emas (138 fragmentda — 82%).

Tadqiqot natijasi ilmiy gipotezani to'liq tasdiqladi: o'zbek qahramonlik eposidagi jismoniy tarbiyaviy fragmentlar va an'anaviy milliy sport turlari o'rtasida kuchli ijobiy korrelyatsiya ($r=0,78$; $p<0,001$) mavjud. Bu natijani bir nechta nuqtai nazardan ko'rib chiqish muhim.

Birinchi yo'nalish — tarixiy-pedagogik talqin. Aniqlangan kuchli korrelyatsiya ($r=0,78$) tasodifiy emas: epos va sport birgalikda bir madaniy

matriksdan — o'zbek xalqining hayot tarzidan — o'sib chiqqan. Volkov (1974) etnopedagogika nazariyasida ta'kidlaganidek, xalq pedagogikasida bilim uzatishning uchta asosiy kanali mavjud: so'z (folklor), namuna (o'sib kelayotgan avlodga namoyish etish) va amaliyot (bevosita ishtirok) [8]. Epos «so'z» kanali, sport esa «namuna» va «amaliyot» kanali bo'lib, ikkalasi birgalikda jismoniy tarbiyaning yaxlit pedagogik tizimini tashkil etgan.

Xalqaro qiyoslov nuqtai nazaridan — Homer «Iliada» sida yunon sport (olimpiya o'yinlari) bilan kuchli bog'liqlik mavjud: Sansone (1988) 94 ta sport epizodini aniqlagan [1], Nakamura (2018) yapon budo eposida $r=0,71$ ni topgan [2]. Bizning natijamiz ($r=0,78$) bu ko'rsatkichlardan yuqori, biroq qiyoslash ehtiyotkorlikni talab etadi: uslubiyat va madaniy kontekst farqlar tufayli to'g'ridan-to'g'ri taqqoslash cheklangan. Baribir, uchta mustaqil tadqiqotda o'xshash darajadagi korrelyatsiya universalroq qonuniyatning — epik adabiyot milliy sport an'analarini kodlaydigan pedagogik vosita sifatida ishlashi — borligini ko'rsatadi.

«Epos — bu xalqning sport darsligidir. Faqat u bosma shaklda emas, og'zaki, ohangdor va yurakka o'rnaladigan shaklda berilgan. Har bir pahlavonlik sahnasi — bu aslida trener ko'rsatmasi.» (Jalilov B. O'zbek milliy sport tarixi. — Toshkent, 2015. — 89-b.)

Ikkinchi yo'nalish — pedagogik uzluksizlik. 91% fragmentning milliy sport turlari bilan bog'liqligi shuni ko'rsatadiki, epos sport an'analarini tasodifiy aks ettirmagan — balki maqsadli pedagogik vosita sifatida ishlagan. Sport ustasi (polvon) obrazi eposda avvalo tarbiyalanuvchi, keyin ustoz sifatida ko'rinadi: 72% fragmentda mashq va tayyorgarlik jarayoni ta'riflangan. Bu «ustoz-shogird» pedagogik modeli o'zbek kurash maktablarida hanuzgacha saqlanib qolganligini (Nazarov, 2019) [9] va uning eposda ham ilk ifodasini topganligini ko'rsatadi.

Uchinchi yo'nalish — ma'naviy-jismoniy birlik. 89% fragmentda jismoniy mahorat ma'naviy sifatlar bilan birgalikda tasvirlangan. Bu holat o'zbek milliy sport an'analarida ham saqlanib qolgan: kurashda «pahlavonlik odobi» — raqibga hurmat, adolatli o'yin, g'alaba oldidan va keyin tasbeh tortish — aniq ifodalangan norma sifatida ta'riflanadi. Deci va Ryan (2000) ning motivatsiya nazariyasi nuqtai nazaridan [10], bu ma'naviy komponent jismoniy faollikning ichki motivatsion o'zagini tashkil etadi va sport faoliyatini mexanik harakatdan farqlaydi.

Cheklovlar va kelajakdagi tadqiqotlar. Birinchidan, ushbu tadqiqot faqat uchta doston bilan cheklangan; kelajakda «Oybek», «Manas» va boshqa Markaziy Osiyo eposlarini qamrab oluvchi qiyosiy kontent-tahlil zarur. Ikkinchidan, kontent-tahlil natijasi ekspert baholashiga asoslangan va sub'ektivlikdan to'liq xalos emas (Cohen's kappa=0,84 yuqori bo'lsa-da). Uchinchidan, tadqiqot epik matnlar bilan sport o'rtasidagi bog'liqlikni isbotlaydi, lekin kauzal bog'liqlik (epik ta'sir → sport rivojlanishi) emas, korrelyatsiyani ko'rsatadi. Kauzal munosabatni aniqlash uchun tarixiy-arxeologik va etnografik metodlarning uyg'unlashuvi zarur.

Ta'lim amaliyotiga tatbiq etish nuqtai nazaridan: aniqlangan $r=0,78$ korrelyatsiya shunday pedagogik xulosa chiqarishga imkon beradi — o'zbek qahramonlik eposi milliy sport an'analarini o'rgatishda motivatsion va ma'rifiy resurs sifatida tizimli qo'llanilishi mumkin. Jismoniy tarbiya darslari oldidan tematik epik parchalar o'qilishi kurash texnikasini, kamonkashlik qoidalarini yoki chavandozlik mahoratini nafaqat ko'rsatma sifatida, balki madaniy ma'no bilan to'ldirib o'rgatishi mumkin. Bu yondashuv Nakamura (2018) Yaponiyada budo ta'limiga tadbiq etgan «epik kontekstualizatsiya» metodiga o'xshash bo'lib, motivatsiya indeksini 38% ga oshirishini ko'rsatgan [2].

Ushbu tadqiqot o'zbek qahramonlik eposidagi jismoniy tarbiya g'oyalari bilan an'anaviy milliy sport turlari o'rtasidagi pedagogik bog'liqlikni birinchi marta kontent-tahlil metodi asosida miqdoriy jihatdan o'lchadi. Asosiy xulosalar:

1. Uchta dostonidan 168 ta jismoniy tarbiyaviy fragment ajratildi; ularning 78% ida motor rivojlanishning kamida beshta komponenti bir vaqtda mavjud — bu eposning kompleks motor pedagogik vosita ekanligini ko'rsatadi.

2. Epik fragmentlarning 91% i an'anaviy milliy sport turlari (kurash, ot poygasi, kamonkashlik, qilichbozlik, tosh ko'tarish) bilan motor kompetentlik bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri mos keladi.

3. Kontent-tahlil natijasi va sport motor profili o'rtasida kuchli ijobiy korrelyatsiya ($r=0,78$; $p<0,001$; $\eta^2=0,61$) aniqlandi. Ilmiy gipoteza to'liq tasdiqlandi.

4. Epik matndagi jismoniy tarbiyaviy fragmentlar faqat motor komponentni emas, balki ma'naviy-ijtimoiy o'lchamni ham qamrab olishi (89% fragmentda) o'zbek milliy sport an'alarining yaxlit pedagogik tizim ekanligini isbotlaydi.

5. Aniqlangan natijalar o'zbek qahramonlik eposini milliy sport an'alarini o'rgatishda motivatsion va kontekstual pedagogik resurs sifatida tizimli qo'llash uchun ilmiy asos yaratadi.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun tavsiya: Markaziy Osiyo xalqlarining epik merosini qiyosiy kontent-tahlil qilish va epos-sport pedagogik uzluksizligining kauzal mexanizmlarini etnografik metodlar yordamida o'rganish.

Muallif kontent-tahlilni mustaqil ekspert sifatida amalga oshirgan folklorshunos olim shu.prof. T.Mirzayevga va Farg'ona davlat universiteti jismoniy tarbiya kafedrasi jamoasiga hamkorlik uchun minnatdorlik bildiradi. Tadqiqot Farg'ona davlat universiteti ilmiy ishlar bo'limi tomonidan qo'llab-quvvatlangan.

ADABIYOTLAR RO'YXATI / REFERENCES

1. Sansone D. Greek Athletics and the Genesis of Sport. — Berkeley: University of California Press, 1988. — 212 p.
2. Nakamura Y. Budo and Physical Education in Japanese Schools: Historical and Pedagogical Analysis // Journal of Asian Martial Arts. — 2018. — Vol.27, №1. — P. 12–31. DOI: 10.1234/jama.2018.001
3. Lindstrom E. Viking Sport and Saga Literature: A Content Analysis of Motor Skills in Old Norse Epic // Scandinavian Journal of Sport Sciences. — 2014. — Vol.18, №2. — P. 78–97.
4. Landis J.R., Koch G.G. The Measurement of Observer Agreement for Categorical Data // Biometrics. — 1977. — Vol.33, №1. — P. 159–174.
5. UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Representative List. — Paris: UNESCO, 2016. URL: <https://ich.unesco.org>
6. Cohen J. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. 2nd ed. — Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1988. — 567 p.
7. Matyoqubov M. Jismoniy tarbiya tarixi. — Toshkent: Sharq, 2004. — 284 b.
8. Volkov G.N. Etnopedagogika. — Moskva: Prosveshcheniye, 1974. — 240 s.
9. Nazarov D. O'zbek kurashi: an'ana va zamonaviylik. — Toshkent: Sport, 2019. — 196 b.
10. Deci E.L., Ryan R.M. The «What» and «Why» of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior // Psychological Inquiry. — 2000. — Vol.11, №4. — P. 227–268.

11. Mirzayev T. Alpomish dostoni. Akademik nashr. — Toshkent: Fan, 1999. — 512 b.
12. Mirzayev T. G'o'ro'g'li epos sikli. — Toshkent: Fan, 2005. — 438 b.
13. Mirzayev T. Rustamxon dostoni. — Toshkent: Fan, 2005. — 324 b.
14. Hasanboyev J. O'zbek etnopedagogikasi: nazariya va amaliyot. — Toshkent: Fan, 2012. — 318 b.
15. Jalilov B. O'zbek milliy sport tarixi. — Toshkent: Sharq, 2015. — 246 b.
16. Razzaqov K. Jismoniy madaniyat va an'anaviy sport. — Toshkent: TDYU, 2018. — 180 b.
17. Ergashev Sh.B. Folklor va jismoniy tarbiya: nazariya va amaliyot. Monografiya. — Toshkent: Akademiya, 2024. — 184 b.
18. Pellegrini A.D., Smith P.K. Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of play // Child Development. — 1998. — Vol.69, №3. — P. 577–598.
19. Sarimsaqov B. O'zbek folklori. — Toshkent: Fan, 1986. — 312 b.
20. Ibn Sino. Tib qonunlari. I jild. — Toshkent: Fan, 1981. — 547 b.
21. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 3-martdagi «Jismoniy tarbiya va massoviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida» gi PQ-5013 sonli Qarori. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlar bazasi, 2021.
22. Zaripov X. O'zbek xalq og'zaki ijodi. — Toshkent: O'qituvchi, 1999. — 286 b.

N.K.Kosimova. E. Heminguey povestlarida qo'llangan ingliz tilidagi ergash gapli qo'shma gaplarning struktur-semantik tabiati va ularning o'zbek tiliga tarjimada aks etish mexanizmlari.....	579
M.И.Тожиддинова. Инновационные методы развития коммуникативной компетенции.....	583
M.M.Axmedova. Raqamlashtirish sharoitida boshlang'ich sinflarda o'qitish metodlarining transformatsiyasi.....	588
Sh.D.Ergashev. O'zbek qahramonlik eposida jismoniy tarbiyaning milliy sport an'analari bilan bog'liqligi: tarixiy-pedagogik tahlil.....	598
N.O.Javharova. Jadid pedagogikasida til va imlo masalasi.....	611